

Plamen stále pálí

Letecký kanon Plamen již několik let bezesporu patří k nejproblematictějším zbrojním projektům naší armády. Bohužel na tom příliš nemění ani události letošního léta, kdy byl konečně úspěšně dokončen jeho vývoj a armáda jej zavedla do své výzbroje a objednala prvních dvacet kompletů za téměř 129 milionů korun. Z problému technického se totiž stává problém právní.

Na úvod připomeňme jednotlivé fáze, jimiž Plamen prošel během posledního roku od doby, kdy jsme o něm v A reportu psali naposledy. Celý loňský podzim byl věnován opakovaným kontrolním zkouškám a zejména pak následnému odstraňování nedostatků, které se stále vyskytovaly. Teprve během ledna a února letošního roku se podařilo splnit všechny důležité parametry, a tak mohlo být přikročeno ke zkouškám vojenským. „Vojenské zkoušky byly ukončeny v dubnu s tím, že kanon Plamen vyhovuje, avšak s připomínkami,“ říká Josef Neuman, vedoucí projektový manažer projektu L-159. Následovalo vydání souhlasu s použitím ve vojenském letectvu a poté již zavedení do výzbroje.

Na první pohled by se mohlo zdát, že vše proběhlo hladce, avšak opak je pravdou. Například

jen názory na výsledky vojenských zkoušek se mezi jednotlivými odborníky podstatně liší. Vedoucí oddělení zkušebních pilotů z Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti podplukovník Zdeněk Ouda spolu se svým kolegou vystřelil z Plamene v průběhu podnikových i vojenských zkoušek zhruba 12 000 ran. „Při kontrolních zkouškách jsme ještě ověřovali funkčnost zbraně, například včetně imitace střelby na vzdušný cíl ve vyšších výškách, kde dochází k většímu chlazení kanonu,“ říká pplk. Ouda. Podle jeho slov se však i v této fázi vyskytovala řada závad, souvisejících zejména s elektrickým odpalováním nábojů, a tak se jednotlivé zkoušené kanony musely neustále vozit k opravám do výrobního podniku, tedy zbrojovky ZVI a. s. Vsetín. Teprve v závěru zkoušek se podařilo kanon vyladit tak,

že byl schopen vystřelit prakticky bez závad několik tisíc ran.

I když měl být v této době kanon již zcela spolehlivý a vojenské zkoušky měly spíše ověřit jeho uživatelskou vhodnost, obslužnost a dodávanou dokumentaci, objevovaly se při nich některé závady znovu. „Výrobce tedy stále prováděl některé technické úpravy na zbrani, čímž se podařilo spolehlivost jakž takž obnovit. Problémy ovšem nastaly v okamžiku, kdy jsme použili jinou municí než tu, kterou dodává výrobce. Kanon Plamen má být totiž plně kompatibilní s municí ráže 20 mm standardně používanou v NATO. Bohužel ale při střelbách s belgickým střelivem došlo opět k velkému množství závad,“ vysvětluje podplukovník Zdeněk Ouda. Tomu se nelíbí ani metodika použitá při hodnocení zkoušek, s níž se navíc mohl seznámit až v jejich závěru. „Při jednom zkušebním letu došlo k zádržce a zbraň opět přestala střílet. Po přistání a prohlídce kanonu nám zástupci výrobce sdělili, že jakási část závorníku byla v továrně špatně vyrobena, a proto došlo k závadě. Podle metodiky hodnocení se ale celá věc brala tak, že kdyby byla součástka vyrobena správně, kanon by střílel, a tak se vlastně o žádnou závadu nejedná a kanon ve zkoušce

vyhověl. Myslím si, že minimálně při vojenských zkouškách by se měly řešit jiné věci než nepořádek ve výrobním závodu," říká vedoucí armádních zkušebních pilotů. Podle něho se tak jediné díky tomuto přístupu podařilo dosáhnout požadované spolehlivosti, která činí 3000 výstřelů. Fakticky se to ale bez závad nepodařilo. Jiný odborník, Josef Neuman, však v použitém způsobu hodnocení žádný problém nevidí. „Myslím si, že lidé často zaměňují chyby systémové s chybami způsobenými činností lidí, které se dají poměrně snadno odstranit. A i když se jedná třeba o lajdáckou práci zaměstnanců výrobce, nelze to brát jako závady konstrukční a vývojové," hájí výsledky zkoušek Josef Neuman. Faktem je, že polemizovat o zkouškách by se dalo i z jiných pohledů. Tak například účinnost munice, která je sice standardní, avšak poprvé vyráběná ve vsetínské zbrojovce, nebyla armádou nikdy ověřována, i když by asi nebyl velký problém využít místo klasického terče třeba vyřazený obrněný transportér. Zcela běžné není ani to, že při vojenských zkouškách byly testovány prototypy, na nichž probíhal celý vývoj. Obecně se totiž při těchto zkouškách používají spíše zbraně z ověřovacích sérií, které jsou již vyrobené sériovou technologií. Nicméně Plamen je dnes již zaveden ve výzbroji a jak už bylo řečeno, nyní se z něj stává problém právní.

Základním dokumentem, z něhož celý projekt vychází, je smlouva o smlouvě budoucí, uzavřená mezi resortem obrany a výrobcem již v roce 1996. Podle ní měl proběhnout vývoj a následný prodej tří set kusů kanonů do armády s tím, že obchod bude realizován pomocí smluv uzavíraných na jednotlivé roky po ukončení vývoje. Bohužel ale došlo k několikaletému zdržení, a tak musel být v roce 2001 uzavřen dodatek, který celý nákup o tyto roky posunul. „Pro nás nastala hlavní práce letos, kdy vsetínská zbrojovka oznámila, že ukončila vývoj, a tím pádem požaduje uzavření kupní smlouvy ještě na tento rok," říká Miroslav Šianský z Vojenského úřadu právního zastupování, který se kauzou Plamen v současnosti také zabývá. Avšak podle smlouvy o smlouvě budoucí se za ukončení vývoje považuje nejen vyřešení technického problému, ale například také majetkové vypořádání vývoje či převod vzniklých patentů na Ministerstvo obrany. „Proto jsme také výrobcí oznámili, že nelze podepsat kupní smlouvu, dokud nebude vývoj řádně uzavřen. Pochopitelně vedení firmy se bránilo a poukazovalo na to, že až dosud se za ukončení vývoje považovalo pouze dosažení požadovaných vlastností a parametrů výrobku. Nicméně původní smlouva hovořila jasně," doplňuje vojenský právník. I přesto ale souběžně

s tímto problémem probíhala jednání o znění kupní smlouvy tak, aby mohla být podepsána, jakmile bude vývoj uznán za ukončený. To se také nakonec stalo, i když opět poněkud netypickým způsobem. Požadavky, které armáda vůči zbrojovce měla, nebyly totiž splněny fakticky, ale byly ošetřeny pouze smluvně. To znamená, že například zmiňované patenty stále nebyly převedeny, ale výrobce se pouze zavázal, že je převede. Podle Miroslava Šianského je však toto řešení dostatečné: „Některé věci ani jinak vyřešit nešly, protože například patenty ještě nevznikly, ale bylo o ně pouze požádáno. Navíc na rozdíl od předchozích smluv ty dnešní již obsahují dostatečné sankce a jsou vymahatelné, což považuji za dobrou záruku jejich splnění.“ Podle jeho slov je kvalitně vypracována také samotná kupní smlouva na 20 kompletů kanonu Plamen, podepsaná letošního 19. srpna. V případě neplnění podmínek jsou zde opět přesně stanoveny sankce, a to od finanční penalizace až po možnost odstoupení od smlouvy.

Problémem, který bude nutné co nejdříve řešit, se však zcela určitě stane otázka množství pořizovaných zbraní a jejich ceny. Původní smlouva z roku 1996 totiž počítala s 300 kanony a 144 kontejnery, které spolu s 1,5 miliony kusů munice měly stát 1,3 miliardy korun. Dnes je však již nad slunce jasné, že takovéto počty jsou pro armádu příliš vysoké. „Musíme si uvědomit, že v roce 1996 byla naše republika ve zcela jiném postavení. O vstupu do NATO se pouze uvažovalo, a podle toho byla budována i naše armáda," vysvětluje Miroslav Šianský. Nejdůležitějším momentem, majícím vliv na posuzování potřeby leteckých kanonů, je ale bezesporu letošní rozhodnutí vlády o vyřazení části letounů L-159 a o jejich nabídnutí k odpro-

deji. „Je proto zcela logické, že pokud armáda bude provozovat pouze třetinu letadel, bude pro ně potřebovat také třetinu kanonů. V tomto duchu jsme také předem informovali výrobce. Vycházíme totiž z obchodního zákoníku, který říká, že závazek uzavřít budoucí smlouvu zaniká, jestliže okolnosti, z nichž strany vycházely při vzniku tohoto závazku, se do té míry změnil, že nelze na zavázané straně rozumě požadovat, aby smlouvu uzavřela. Podle nás změna počtu provozovaných letounů je právě tou okolností, která způsobila částečný zánik povinnosti. Samozřejmě si uvědomujeme, že pro podnik, který počítal s původním množstvím, to není dobrá zpráva. Na druhou stranu ale hospodaříme se státními prostředky a podle zákona je nemůžeme vynakládat neúčelně, tedy nemůžeme nakupovat něco, co nepotřebujeme," říká vojenský právník. V době dokončení tohoto článku nedostalo Ministerstvo obrany ještě žádné vyjádření výrobce k chystanému nákupu menšího počtu zbraní. Nicméně lze předpokládat, že se bude zbrojovka snažit dosáhnout naplnění původní smlouvy a armádě prodat tři stovky kanonů Plamen. Protože mají být kupní smlouvy uzavírány samostatně na každý rok, může dojít k obchodně-právnímu sporu teprve ve chvíli, kdy armáda odebere pro ni dostatečný počet kompletů, a poté již nebude další smlouvy podepisovat.

Text a foto: Tomáš SOUŠEK